

**Universitatea
Transilvania
din Braşov**

ŞCOALA DOCTORALĂ INTERDISCIPLINARĂ
Bulevardul Eroilor 29
500036 - Braşov
tel.: (+40) 268.413.000 | fax: (+40) 268.410.525
secretariat-sdi@unitbv.ro | www.unitbv.ro

TEZĂ DE ABILITARE

REZUMAT

**Titlu: FROM COGNITIVE LINGUISTICS TO TRANSLATION
STUDIES THROUGH ENGLISH GRAMMAR**

Domeniul: Filologie

Autor: Conf. Dr. Attila IMRE
Universitatea Sapientia din Cluj-Napoca

BRAŞOV, 2020

FROM COGNITIVE LINGUISTICS TO TRANSLATION STUDIES THROUGH ENGLISH GRAMMAR

Teza de abilitare încearcă să prezinte sumarul activității mele profesionale în perioada 2004–2020, începând ca asistent universitar, continuând cu obținerea titlului de doctor în filologie, fiind axată pe o cercetare în domeniul lingvisticii cognitive.

Primul pas important în activitatea academică a fost concursul de admitere, în 2004, când am reușit să obțin un post de asistent universitar, predând ore de limbă engleză pentru studenți la specializări din domeniul științelor exacte, deoarece încă nu exista un departament de filologie. Tot în anul 2004 m-am înscris la masteratul *British Cultural Studies* (2004–2005, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Litere, Departamentul de Limba Engleză), iar după absolvire au început demersurile pentru a se lansa un nou program de studiu, unde am lucrat sub coordonarea prof. dr. Olga Murvai.

Programul de studiu *Traducere și Interpretare* a reprezentat următorul pas important, în anul 2008, eu fiind responsabil de program în primii ani, inclusiv la prima acreditare a programului, în 2014. Între timp am finalizat studiile doctorale sub îndrumarea prof. dr. Ștefan Oltean (2005–2009, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Litere, Departamentul de Limba Engleză).

Un alt moment foarte important a fost înscrierea la cursul de formare *memoQ*, în urma căreia am obținut diploma de instructor atestat (2009), care – practic – a însemnat stabilirea legăturii dintre traducere și tehnologie (traduceri asistate de calculator, traduceri audiovizuale). Astfel am încercat reciclarea cunoștințelor dobândite ca filolog dintr-o perspectivă nouă, marcată de o serie de articole despre posibilitățile traducerii verbelor modale și eficiența bazelor de date terminologice.

Proiectele de cercetare (*Traducerea modalității în limba maghiară, engleză și română*, Institutul Programelor de Cercetare al Fundației Sapiientia 2009–2012; *Crearea unei baze de date cu termeni juridici în format electronic pentru traducere asistată de calculator*, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/133652, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2014–2015) au avut un

impact puternic asupra activității de cercetare. Pe de altă parte, extinderea posibilităților oferite de programul *memoQ* mi-a îndreptat atenția către traducerile audiovizuale și asigurarea calității.

Trecând la structura tezei, se observă faptul că secțiunea **B-i** constă din patru părți, care reflectă contribuția personală la cercetarea și predarea în cadrul unor domenii, incluzând și unele activități legate de profesie și mediul academic. Secțiunea **B-ii** prezintă în mod succint unele aspirații și idei concretizate doar parțial în unele domenii, iar secțiunea **B-iii** conține o bibliografie selectivă folosită pentru a susține cercetările menționate anterior.

Întrucât personalitatea mea caută mereu logica internă și sensul lucrurilor, structurarea secțiunii **B-i** mi este una logică. Cariera mea științifică a început odată cu studiile doctorale. Astfel, **prima parte** a tezei prezintă domeniul lingvisticii cognitive, subliniind cadrul teoretic, metodele, sursele, precum și rezultatele proprii, într-un spațiu mai amplu, unde am examinat exemple din limba română și maghiară, comparându-le cu exemplele din limba engleză, analizând următoarele prepoziții și prefixe verbale: *over, above, across, through/ prin, peste/ át, keresztül, fölött*.

Cercetarea și comparația acestor prepoziții din punctul de vedere a lingvisticii cognitive și a categorizării a fost una originală, demonstrându-se faptul că universalile lingvistice sunt mai puternice decât variațiile individuale. Astfel, putem afirma că exemplele concrete stau la baza expresiilor metaforice, iar în cazul acestor prepoziții lipsa, prezența, felul obstacolului influențează alegerea potrivită. Conceperea și vizualizarea timpului devine foarte interesantă din punctul de vedere al lingvisticii cognitive (poate fi lungă – *peste* și poate fi grea – *prin*), iar obiectele în mișcare pot atinge sau nu suprafața obstacolului. Cercetarea s-a materializat prin publicarea volumului, în anul următor (2010). Unele lipsuri au fost completate ulterior, de exemplu situațiile lui *deasupra* (două publicații), dar această teză de abilitare mi-a permis o privire de ansamblu și cred că voi continua cu antonimele acestor prepoziții și prefixe verbale (*under, sub, alatt*), având în vizor comparația dintre *asupra* și *deasupra, through* și *throughout*, precum și un studiu separat despre *beyond* și legătura cu *over*.

Partea a doua a secțiunii prezintă preocupările mele mai ales în domeniul morfosintaxei, unde am constatat că gramaticile în limba engleză sunt foarte asemănătoare și se axează pe descrierea limbii, fără să ofere explicații din perspectiva limbii române sau maghiare, iar timpurile verbale și construcțiile specifice care se bazează pe timpurile verbale nu sunt unificate într-un sistem logic. Astfel am încercat o abordare mai logică, numerotând timpurile verbale și renunțând la traducerea denumirilor, care pur și simplu nu sunt „compatibile” cu timpurile verbale din alte

limbi. Din perspectiva limbii române e ușor de afirmat că *Past Simple* e *trecutul simplu* dar, apoi, descoperim că în construcțiile condiționale *Past Simple* se traduce cu *condiționalul optativ*. Astfel merită regândite formele și funcțiile verbelor auxiliare și mai ales importanța verbelor modale. Viziunea personală asupra gramaticii limbii engleze se reflectă în două volume publicate și în mai multe articole din diferite reviste de specialitate și volume colective.

A treia parte a tezei se caracterizează prin interdisciplinaritate, pentru că aici traducerea se leagă de gramatica engleză (3.1., inclusiv posibilitatea traducerii verbelor modale în limba engleză, română și maghiară, posibilitatea creării unor baze terminologice), pe de o parte, cu ramificații spre cultură și comunicare (3.2., cultura militară, problemele traducerii culturemelor), dar și spre arii relativ noi, și anume traducerea și tehnologia (3.3.), traducerile audiovizuale (3.4.), pe de alta. Subcapitolul 3.5. e în strânsă legătură cu subcapitolele 3.1.–3.4., pentru că vizează asigurarea calității, care este elementul decisiv care separă traducătorii profesioniști de amatori. Astfel, argumentăm faptul că, în mod obligatoriu, competențele traducătorului modern trebuie să includă atât tehnologia cât și competențele manageriale (3.6.) pentru a rămâne competitiv pe piața destabilizată a traducerii, iar acest subcapitol (3.6.) abordează și etica traducătorului și deficiențele codului etic.

Ultimul capitol enumeră activitățile didactice și extracurriculare, oferind o trecere în revistă a activităților de editor, recenzent, membru reviste sau al comunității academice.

Secțiunea **B-ii** încearcă să prezinte liniile de cercetare continuă, care se bazează pe cele realizate până în acest moment. Astfel, am reușit să delimitez patru direcții reale:

1. Lingvistica cognitivă, unde dorim completarea rețelei de prepoziții, continuând comparația între elemente din limba engleză, română și maghiară;
2. Morfosintaxa limbii engleze, partea privind substantivul, adjectivul, adverbul, articolul, numeralul, prepoziția, apoi sintaxa frazei și sintaxa propoziției, inclusiv exerciții de traducere și teste cu variante multiple de răspuns;
3. Studii cu privire la traducere, precum și profilul și statusul traducătorului, participând la proiecte unde traducerea e un produs secundar, generator de profit suplimentar (subtitrare, dublare).

Nu va fi scăpat din vedere, bineînțeles, procesul de autoperfecționare și cercetare continuă, prin colaborări fructuoase cu diferite centre universitare din țară și străinătate.